

Inhač vsek dan resen bočil je
praznikov.
Issued daily except Sundays and
Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LETÖ—YEAR XXV.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1913.

Chicago, Ill., sobota, 9. julija (July 9), 1932.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 161

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 2, 1917, authorized on June 14, 1918.

ZBORICA SPRE- JELA GARNER- JEV NAČRT

Več republikanskih kongresnikov se pridružilo demokratom in glasovalo za načrt

Washington, D. C., 8. jul. — Kljub Hooverjevi grožnji, da bo v letih kompromisni načrt glede pomoči za brezposebine, je bil vseeno včeraj sprejet v spodnjem kongresnem zbornicu z 202 proti 157 glasovom. Načrt je bil potem poslan senatu, kjer bo mora že danes prišel na glasovanje.

Triinpetdeset republikanskih kongresnikov se je izneverilo Hooverju in glasovalo z demokratimi. Ako bi držali skupaj, bi bil načrt poražen. Od demokratov sta samo dva glasovala proti načrtu.

Da li bo senat odobril načrt, ki je izrazil ostri besedno bitko med Hooverjem in predsednikom spodnjem zbornicom Garnerjem, se še ne ve. V slučaju sprejetja ga bo Hoover nedvomno vetriral in tako se bodo diskutiralo o pomoči za brezposebine po daljši časi. Gotovo je že sedaj, da kongres ne bo zaključil zasedanja, dokler ne reši tega vprašanja.

Korenina krize je v nad- kapitalizaciji

Podjetniki so napihnili indu-
strij za 44 milijard dolarjev

Ann Arbor, Mich. — Eden največjih vzrokov za sedanje depresijo je po mnenju John P. Freya, voditelja Ameriške delavške federacije, ogromna nadkapitalizacija industrije. Od 1922 do 1929 so podjetniki zvišali kapitalizacijo industrije za 44 milijard.

Izdali so delnice ali bonde v tej vrednosti, katere so razdelili med delničarje v obliki dividend ali jih vrgli na trg in zahtevali od njih obresti in dividende, dasi niso predstavljajo nobene faktične vrednosti.

Frey je govoril na anketi, katero je priredil delavski institut michiganske univerze. Udeležilo se je 75 unijiskih zastopnikov.

V dobi "Coolidgeve prospiretete" in napihanja kapitalizacije se je zvišala letna vrednost produkta za devet milijard, plače pa le za pol milijarde, tako da je ostalo vsako leto osem in pol milijarde več za kapitaliste kot pa pred to dobo.

Ako bi bili ta denar prejeli delavci in farmerji, bi bili z njim pokupili produkte, kar bi pomenilo večjo zaposlenost. Bil pa je investiran za še večjo izpopolnitveno strojne produkcije, za zgradbo novih tovarn, za katere ni bilo nobene potrebe, in porabljeni v špekulacijske svrhe, kar je končno rezultiralo v kriзи, po mnenju Freyu.

Sovjetsko-finska pogodba
Helsingfors, Finska, 8. jul. — Finska je včeraj postala prva baltiška država, ki je sklenila definitiven nenapadni pakt s sovjetsko Rusijo, ko je predsednik Svinhufvud podpisal pakt, katerega je finski parlament ratificiral pred par tedni. Finska upa, da bo s tem stabilizirala politične odnose s Sovjeti in da bo temu sledila sklenitev trgovinske pogodbe, od katere pričakujejo finanske industrije velike koristi.

Francoska podmornica utonila;
66 mrtvih

Cherbourg, Francija, 8. jul. — Nova francoska submarinka Promethee, v kateri je bilo 66 mož, je včeraj med poskusnim manevri odšla na morsko dno v luknjani okolici.

Davila je postal diktator

Dva člana vladne junte resignira. — Povratek bivšega predsednika čilske republike

Santiago, Čile, 8. jul. — Carlos Davila je postal diktator, ko sta dva člana vladne junte, Elieso Peña Villanona in Nolasco Cardenas, včeraj podala resignacijo.

Čilska vlada je šla skozi več sprememb, od kar je bil strmoljubljiv režim predsednika Juan Esteban Montera 4. junija, toda Davila je igral važno vlogo v vseh. Resignacijo Villanona in Cardenasa pripisuje povratku bivšega diktatorja generala Carlosa Ibáñeza. Ibáñez je takoj po svojem prihodu konferiral z Duvaliom in govorice se širijo, da ga bo slednji imenoval za ministra obrambe.

Z mesta Concepcion prihajajo poročila o komunistični revoluci, v katero so zapleteni tudi vojaški častniki. Ta izbruh nekateri pripisujejo Ibáñezovemu povratku, ki je bil pred leti ljubljeneč armade.

Izbruh komunistične re- volte v Periju

Predsednik razglasil izjemno stanje

Lima, Peru, 8. jul. — V provinci La Libertad je včeraj izbruhnila revolta. Več oseb, med temi tudi trije policajci, so bili ubiti, se glasi poročilo iz Trujilla.

Predsednik Luis M. Sanchez Cerro je razglasil izjemno stanje po vsej republiki, ker obstoji nevarnost, da se revolta razširi tudi na druge province. Vlada trdi, da rebelo gibanje vodi komunisti in člani stranke Apra.

Člani stranke Apra so včeraj navalili na policijsko postajo v Puerto Chicamu. Pri tem je bil eden policaj ubit in dva ranjeni. Pri drugem napadu sta bila dva policaja ubita. Velike množice so pozneje organizirale parade, v katerih so nosile rdeče zastave.

Voditelj stranke Apra je Raul Hays de la Torre, ki je bil pred enim mesecem izpuščen iz ječe, kamor je bil poslan na obtožbo, da je ogrožal varnost države. Pri hišni preiskavi je policija našla v njegovem stanovanju in v glavnem stanu stranke dokumente o stikih s komunisti.

Nadaljnja skupina veteranov na poti v Washington

San Francisco, Cal. — Iz tega mesta se je odpravila že tretja skupina vojnih veteranov proti Washingtonu, kjer se bo pridružila "bonusni armadi." Vozni so v svojih avtomobilih in trukih in bo ostala toliko časa v kapitolu, dokler ne bo dobila bonusa. Poleg tega bo zahtevala tudi odpoklic osmennajstega amendmenta in delo za vse tiste, ki hočejo delati.

Skupina šteje tristo mož in jo vodi Jack Hennessy. Tvorijo jo konservativni elementi, ki oddoklanjajo vsake stike s komunisti in drugimi radikalci.

Združevanje farmskih zadrug

Kansas City, Mo. — Prvi korak za konsolidiranje vseh združničnih žitnih na jugozapadu je bil storjen, ko sta se združili dve veliki žitni zadrugi, Farmers' Union Jobbing Assn. in Hall-Baker Grain Co. Prvo je obravovala Farmsarska unija, drugo pa vladna žitna korporacija pod vodstvom zveznega farmskega odbora.

Trije rudarji ubiti

Greensburg, Pa. — Kamenje, ki se je utrgalo s stropa v tukajnjem premogovniku, je v četrtek ubilo tri rudarje in dva tekoča ranilo.

REPARACIJSKA POGAJANJA V LAUSANNI

Velika Britanija in Francija pričakujeta ugoden odgovor od Nemčije

Santiago, Čile, 8. jul. — Carlos Davila je postal diktator, ko sta dva člana vladne junte, Elieso Peña Villanona in Nolasco Cardenas, včeraj podala resignacijo.

Čilska vlada je šla skozi več sprememb, od kar je bil strmoljubljiv režim predsednika Juan Esteban Montera 4. junija, toda Davila je igral važno vlogo v vseh. Resignacijo Villanona in Cardenasa pripisuje povratku bivšega diktatorja generala Carlosa Ibáñeza. Ibáñez je takoj po svojem prihodu konferiral z Duvaliom in govorice se širijo, da ga bo slednji imenoval za ministra obrambe.

Z mesta Concepcion prihajajo poročila o komunistični revoluci, v katero so zapleteni tudi vojaški častniki. Ta izbruh nekateri pripisujejo Ibáñezovemu povratku, ki je bil pred leti ljubljeneč armade.

Sinči je izgledalo, da bo konference rezultirala v totalnem polomu, toda pozneje je bil nemški kancelar pozvan, naj se sestane z angleško delegacijo. To je zgodilo in na tem sestanku so mu pokazali skrbno sezavljeno uvod pogodbe. Kmalu potem je bilo naznanjeno, da je prišlo do dogovora med Francijo in Nemčijo.

Sest dokumentov je pripravljenih, da jih delegati podpišajo. Prvi je lausannska pogodba, ki določa zaključitev reparacijskega vprašanja, ako Nemčija placa določeno vsoto. Drugi je politična deklaracija, vsebujoča počitnice. Nepokoje med vojnim veterani načrata, ker postaja čedalj bolj jasno, da kongres ne bo pristal na njihove zahteve na tekocem zasedanju.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smatra za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smatra za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smatra za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, katero ima kanadska vlada, ki ga prejmejo državne in federalne vlade, ki se naselijo na farme. Od dveh provinc je prejšnji teden šest že pristalo na dogovor. Federalna vlada je tudi izjavila, da svojega deleža ne smarta za posojilo, ampak je direktna subvenčija.

Vsi naseljeni bodo dobili tudi zemljo, k

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILLO IN LARINNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Ocenjevanje razmerja: za Združeno državo (New Orleans) in Kanado \$2.00 na leto; \$2.00 za pol leta; \$1.50 na doted leta; za Chicago in Cleveland \$2.50 na celo leto; \$2.75 za pol leta; za Englesko \$2.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year; Chicago and Cleveland \$2.50 per year; foreign countries \$2.00 per year.

Gospodski oglasov po dogovoru. Rekordi se ne vredijo.

Advertising rates on request—Manuscripts will not be returned.

Ključevi za vse, kar ima slika v naslovu:

PROSVETA

207-29 South LaSalle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Ivan Jontež:

Oprostite, toda...

Marijana Zeljančnová-Kokalj je priobčila v junijski številki ljubljanskega "Zenskega sveta" interview pod naslovom: "Bošdar Jakac: Amerika." Radoveden, kakšno sliko si je ustvaril ovi - kot degenerirane pijačice; s tem je zagrešil nekaj, čeprav pa je bil nekaj pozitivno prečital in — you bet — do konca. In varjamite mi, stvar me je presenetila — o razočaranju ni govorila, ker sem nepravičnost in ne gentlemenstvo!

Res cudno! Pride k nam človek iz stare domovine, vrh vsega še umetnik, z včaka zaspano pogleda na Ameriko, vzame v roke nekaj fotografij — Amerike, kakopak — se zmrzne, nato se vrne v delo, kjer se "javno pojde in vriška" (česar v Ameriki, na svojo žalost, ni opaziti), tam pa se razkorači pred osupljivo javnostjo in mosko začne:

"Amerika! Velika luža, luhkuzen parnik, medkrov, potem nebodičniki, ogromen cestni promet, zakajene tovarne, tamni rudniki, neizmerne farme, divji pragozd, ležišča zlata in draguljev ... in tam nekje na divjem zatonu počita Indijance, ki si z iganjem tolstijo izumrano svojega plemena. Le malo prehodnosti, podjetnosti, in arca — in dolarski milijonar je gotov!"

Cudovito, kajneda? Ali se morda kateri izmed citateljev spominja takšnih "alič" Amerike, ki so jih razgrinjali pred očmi senzacij željne publike pisatelji "Lund-Romanov" pred pol stoletje? Jaz se spominjam ene: Dole korito, napomileno z tkanjem in okrog korita — kakopak — Indijanci kakor pujaki srebo in korite "ognjenje vodo" ... Z njega izumrano svojega plemena, kakopak. — In "druga takšna" "alič": Malo prebrisan, ne bolj naumen možkar, ki je svede "podjetje", ima tudi malo srca — kar češ noč postane dolasci princ, in to brez posebnih takov ...

Jaz se čudim — čudim, ki so bili nekaj lasa v Ameriki, s Amerike niti videli niso, ker je niso mogli videti, a jo tako zanesavestno vršejo na platno javnosti, češ, takšna je in niso drugačna! Čudim se slihanju, ki je bil v Ameriki, pa niti videl te Amerike, ni občutil niti enega rahlega utripa srčne zile tega kolosa, a jo slika, opisuje, kakor da je bil prednji v najgloblje globine njenje duše, dokim njegova oči niso prodile niti najtanjše njenje vrhnje kože! Čudim se — in po pravici ...

Kje je ta genijalni slovenski slikar pobral tisto o Indijancih? Ali je živel med njimi dovolj dolgo, da jih je lahko spoznal? Ali sploh poša te prave Amerikance? Ali je sploh kdaj videl vasi enega Indijanca? Povsem vam, se bi bil živel med njimi samo en samčat teden, bi bil dobro bolj previden v svojih izjavah o potomcih bivših gospodarov Amerike! Toda slikar Jakac jih ni videl, jih ne pozna — ker pa hode, da se uveljavlja kot dober poznavač Amerike, je moško prodal nekaj, kar je bil pobral bog si ga vedi kje, kot sad svojega lastnega opazovanja. To se morda zdaj popolnoma v redu njemu — ampak nam pa se to ne vidi v redu in še manj pošteno!

G. Jakac je nekje pobral tudi trditev, da tudi "povprečni Amerikanec kupuje slike in vsak še tako skromen hotel ima v ve-

stiblu lepo zbirko slik" in se vpraša (alič Jakac) "kako monejo kupiti taki neumetniški ljude dobre slike?" Na, za odgovor ni v zadnjem: "Cena je merilo — cim dražje, tem vrednejše", pravi. Cloveka sili na smeh — ne da se pomaga. Najprej "dolarska Amerika", ki poznava samo divjo gonjo za dobičkom, potem pa kar iznenada za lepo umetnost navdušena Amerika! Moj bog, g. Jakac je moral biti v resnici slep in gluba, ko je potoval po "paradižu Ameriki"! Slike — oja, dosti slik je videti tudi v manjših, bolj ali pa še bolj skromnih hotelih, toda to so včelinoma cenene imitacije — "cheap prints". Pravih umetniških del resnicne vrednosti ni videti mnogo v hišah pospretnih Amerikancev ali v manjših hotelih. Bogatas in velenhoteli že morda čutijo več potrebe po takih stvari — vprašanje pa je, v koliko slučajih vodi kupca ljubezni do lepe umetnosti? Če bi bil g. Jakac hodil po Ameriki z odprtimi očmi in bolj sprejemljivimi ušesi, bi bil labko spoznal, da tudi v Ameriki v tem oziru ni kaj prida bolja, če sploh kaj, o Ameriki, njeni kulturi in tradicijah — ali ne bi morda priznal, da ameriško ljude le ni tako brez vseh kulturnih tradicij? Res, te tradicije niso stare, tisočletne mlade so, še zelo mlade, toda ali ni mlada tudi Amerika, ta Amerika, ki o nji govorimo? Vzemimo na pr. ameriško literaturo: ali je ta popolnoma brez vseh lastnih tradicij? V. F. Calverton pravi (glej: Ljubljanski zvon, maj 1932) o ameriški literaturi, da "je v glavnem v zadnjih letih nedvonomno pričela razvijati lastno ameriško tradicijo". Ali g. Jakac poša na pr. vsaj tele predstavnike današnje ameriške literature: Carla Sandburga, Eugena O'Neilla, Uptona Sinclaira, Sinclaira Lewisa, Theodore Dreiserja? Ali poša prave predstavnike moderne ameriške likovne umetnosti, med katere nedvonomno spada na pr. tudi naš rojak H. G. Borkerk?

Odkrito — jaz dvomim. Če bi g. Jakac bolj poznal te predstavnike ameriške duhovne kulture, bi drugače govoril. Njezine izjave nasporno dokazujejo, da mu je bil predmet, o katerem je razpravljal, oziroma podajal izjave, popolnoma tuj. Zapiral sem, da slikar Jakac ni videl Amerike, je ni čutil, ker ni bil amožen. Starokrajška umetnostna kritika je bila zelo razodobrana nad njegovo "Ameriko" (pisec je bil tedaj v Ljubljani), ker je videla v tej "Ameriki" — Dolensko. Slikar sam mani, da je temu krivo dejstvo, "da nam je bljaha Afrika kakor Amerika". Ampak meni se, da je starokrajška kritika baš s tem, ker ni bila zadovoljna z njegovim "Amerikom", dočakala, da ji je Amerika mnoge bližje, kakor sodi g. Jakac. Oni so pač pričakovali, da jim bo slikar Jakac prinesel iz Amerike sliko prave Amerike, pa so bili razočarani, ker se je vrnil — z Dolensko. Amerika! — Ej, Ameriko je treba najprej dobiti, dojeti in doumeti, občuti in njenje srčne utripa, potem še se jo labko položi na platno!

G. Jakac je nekje pobral tudi trditev, da tudi "povprečni Amerikanec kupuje slike in vsak še tako skromen hotel ima v ve-

Franklin D. Roosevelt, demokratični kandidat za predsednika, ker upa, da ga sentiment proti prohibiciji zmanjša v Beli hiši.

stiblu lepo zbirko slik" in se vpraša (alič Jakac) "kako monejo kupiti taki neumetniški ljude dobre slike?" Na, za odgovor ni v zadnjem: "Cena je merilo — cim dražje, tem vrednejše", pravi. Cloveka sili na smeh — ne da se pomaga. Najprej "dolarska Amerika", ki poznava samo divjo gonjo za dobičkom, potem pa kar iznenada za lepo umetnost navdušena Amerika! Moj bog, g. Jakac je moral biti v resnici slep in gluba, ko je potoval po "paradižu Ameriki"! Slike — oja, dosti slik je videti tudi v manjših, bolj ali pa še bolj skromnih hotelih, toda to so včelinoma cenene imitacije — "cheap prints". Pravih umetniških del resnicne vrednosti ni videti mnogo v hišah pospretnih Amerikancev ali v manjših hotelih. Bogatas in velenhoteli že morda čutijo več potrebe po takih stvari — vprašanje pa je, v koliko slučajih vodi kupca ljubezni do lepe umetnosti? Če bi bil g. Jakac hodil po Ameriki z odprtimi očmi in bolj sprejemljivimi ušesi, bi bil labko spoznal, da tudi v Ameriki v tem oziru ni kaj prida bolja, če sploh kaj, o Ameriki, njeni kulturi in tradicijah — ali ne bi morda priznal, da ameriško ljude le ni tako brez vseh kulturnih tradicij? Res, te tradicije niso stare, tisočletne mlade so, še zelo mlade, toda ali ni mlada tudi Amerika, ta Amerika, ki o nji govorimo? Vzemimo na pr. ameriško literaturo: ali je ta popolnoma brez vseh lastnih tradicij? V. F. Calverton pravi (glej: Ljubljanski zvon, maj 1932) o ameriški literaturi, da "je v glavnem v zadnjih letih nedvonomno pričela razvijati lastno ameriško tradicijo". Ali g. Jakac poša na pr. vsaj tele predstavnike današnje ameriške literature: Carla Sandburga, Eugena O'Neilla, Uptona Sinclaira, Sinclaira Lewisa, Theodore Dreiserja? Ali poša prave predstavnike moderne ameriške likovne umetnosti, med katere nedvonomno spada na pr. tudi naš rojak H. G. Borkerk?

Odkrito — jaz dvomim. Če bi g. Jakac bolj poznal te predstavnike ameriške duhovne kulture, bi drugače govoril. Njezine izjave nasporno dokazujejo, da mu je bil predmet, o katerem je razpravljal, oziroma podajal izjave, popolnoma tuj. Zapiral sem, da slikar Jakac ni videl Amerike, je ni čutil, ker ni bil amožen. Starokrajška umetnostna kritika je bila zelo razodobrana nad njegovo "Ameriko" (pisec je bil tedaj v Ljubljani), ker je videla v tej "Ameriki" — Dolensko. Slikar sam mani, da je temu krivo dejstvo, "da nam je bljaha Afrika kakor Amerika". Ampak meni se, da je starokrajška kritika baš s tem, ker ni bila zadovoljna z njegovim "Amerikom", dočakala, da ji je Amerika mnoge bližje, kakor sodi g. Jakac. Oni so pač pričakovali, da jim bo slikar Jakac prinesel iz Amerike sliko prave Amerike, pa so bili razočarani, ker se je vrnil — z Dolensko. Amerika! — Ej, Ameriko je treba najprej dobiti, dojeti in doumeti, občuti in njenje srčne utripa, potem še se jo labko položi na platno!

G. Jakac je nekje pobral tudi trditev, da tudi "povprečni Amerikanec kupuje slike in vsak še tako skromen hotel ima v ve-

Inf. A. Zupančič:

Elektrotehnik v službi medicine

V zadnjih desetletjih je elektrotehnika zavzela tako silen razmah, da danes skoraj ni posamezne na svetu, kjer si ne bi bila elektrika osvojila vstopa in sodelovanja. Kamorkoli se obravnavo, povod je srečemo, bilo v katerikoli obliki; luč, motorna sila, toplota, šum, prenos signalov ali zvoka preko zloča ali brezplačno, elektrokemijska, vse to so le nekatere aplikacije električnega toka. In če se elektrika že dolgo časa uporablja v Ameriki za usmerti več ljudi, potem je prav za prav le naravno, da jo srečamo že razmeroma zgodaj tudi v službi medicine.

Predveč bi bilo, ako bi hotel na tem mestu v podrobnostih navesti, kje in na koliko načinov se uporablja elektrika v medicini, podatki hčem le kratek pregled, kako važen pripomoček je postal električni tok tudi v medicini.

V glavnem lahko razlikujemo trojno delovanje električnega toka v medicini: kot pomožno, kot zdravilno in kot diagnostično sredstvo. Te tri panoge pa v mnogih ozirih niso strogo med seboj ločene, ampak često prehajajo brez določene meje druga v drugo.

Kot pomožno sredstvo velja elektrika povsod tam, kjer v eni ali drugi obliki olajša zdravilku opravljanje drugih njegovih funkcij in kjer se je udomačila zaradi svoje enostavnosti in vsestranske uporabljivosti, ne da bi bila pri tem neobhodno potrebna.

Na prvem mestu bi tukaj omenil elektriko kot vir svetlobe, bilo da z njo poizvajamo luč za velike operacijske svetilke ali za močne reflektore, bilo da z njo zapajamo male žarnice na zdravnikovem čelu. Možnosti osvetljevalnih efektov in prednosti električne luči celo nasproti sončni svetlobi so tolikine, da dobrokrat električna luč izpodriva dnevno svetlobo in da so mnoge tehlike operacije vršijo samo pri umetni električni luči.

Vsakemu je znani vrtalni stroj zozdravnikov. Tudi tu bi mogli izhajati brez elektromotorja — saj se danes najde pri nekaterih zozdravnikovih vrtalnih strojih na nožni pogon — toda prednosti električnega vrtalnega stroja so bile preočitne.

Tudi pri masasti prevzemu v zadnjem času elektrometer vedno bolj funkcijo rabi. Deloma je temu vzrok stremiljenje, izločiti manuelno delo v korist mehaničnega, ki ga srečemo povsod in na vsak korak, deloma pa nam osigura elektromotor regularnost masež, ki se z rokami le težko ali pa sploh ne da dosegati.

Zelo staro je zdravljene nekaterih kožnih tvorb ali ran po izgibanju s tkoži kavterji. Slikar Jakac tudi očita Ameriški dolarizem, jo imenuje "svet podenarenjih duš" kakor da "stari svet" ne posna tega pojave, kakor da tam ni te preklete gonge za dobičkom, bogastvom. Res, v Ameriki je ta gonga dosegla svoj vrh, vendar se vemo sami, da ne bi nam moral to povedati kak slučajni obiskovalec; ampak s tem ni rečeno, da se lahko vsak slučajni obiskovalec, ki je prilegan na "prestol" zvezdne zvezde, pogledat Ameriko morda žal, ker je tako staro, da se mu ne moremo izogniti.

Slikar Jakac je taval po Hollywoodu slep. Ce bi ne bil slep, bi bil moral spoznati, da v Hollywoodu se odločajo predvsem spolna privlačnost, temveč umetniški talent. Žena brez umetniškega talenta se ni mogla povzpeti na "prestol" zvezdne zvezde, ki je zgodil zljudi zato, da bi si nabral dolarjev, zgraža nad to Ameriko! — Ameriški Slovenci smo se v zadnjih letih naučili vsaj, da ne moremo več, da vsi tisti, ki prihajajo v Ameriko kot poslanec ljubezni in umetnosti, prihajajo iz Ljubljane in umetnosti, ki so v Hollywoodu. Denar sam tudi ne privede do filmake slave v Hollywoodu. Talent in pa slučaj, srečno naključje, to dajejo.

Slikar Jakac je taval po Hollywoodu slep. Ce bi ne bil slep, bi bil moral spoznati, da v Hollywoodu se odločajo predvsem spolna privlačnost, temveč umetniški talent. Žena brez umetniškega talenta se ni mogla povzpeti na "prestol" zvezdne zvezde, ki je zgodil zljudi zato, da bi si nabral dolarjev, zgraža nad to Ameriko! — Ameriški Slovenci smo se v zadnjih letih naučili vsaj, da ne moremo več, da vsi tisti, ki prihajajo v Ameriko kot poslanec ljubezni in umetnosti, prihajajo iz Ljubljane in umetnosti, ki so v Hollywoodu. Denar sam tudi ne privede do filmake slave v Hollywoodu. Talent in pa slučaj, srečno naključje, to dajejo.

Res, Hollywood ima svoje grehe, toda to so v glavnem greski businessa, ki je filmsko umetnost popolnoma komercializirala, ki vidi v njej zgolj sredstvo za doseganje ogromnih profitov in pa za uspavanje ljudskih mas — kajti hollywoodska filmska industrija je v rokah velekapitalistov. G. Jakac tega ni viden, ni mogel videti. On je viden samo sekualno stran in še to skozi tuja očala. Kajti čeprav vemo, da Hollywood producira noben raznih sekualnih škandalov, vendar to še ni bordel, v katerem se povzroči do veljave zgolj lepe kurtizane kakor oči vidno s sodi g. Jakac. Pokvarjen je, toda kvarji ga business a svojo komercializacijo filmske umetnosti. Theodore Dreiser, znameniti ameriški pisatelj, imenuje slednje "največji greh Hollywooda", kar v resnicu je. Vse drugo, kar je slaboga v Hollywoodu, izhaja direktno iz tem, ki komercializiranja filmske umetnosti po privatnem kapitalizmu. Kar pa se tice sekualnega inkorističanja žena — kaj ga pa ni? V Evropi? Nikar mi ne pravito toga! Ta sramotni maledž ne leži samo na Hollywoodu, temveč na telesu vsega "civiliziranega" sveta in je posledica današnjega gnilnega družbenega in ekonomskega sistema, ki direktno navaja cele mase in prosti pravljence. Dokler boste sistem obstajal, tako dolgo tudi ta "cvetka civilizacije" — sekualno inkorističanje žene, pa bila umetnička, uradnička ali fabrična delavnica. Izkoristiti ženo najprej materialno, potem pa še sekualno — to je načelo vsebine in posameznih stanic, in raznose te stanice.

Ker delamo s precejšnjimi toki (1-2 ampera in še več), je jasno, da ne moremo uporabiti navadnega toka iz omrežja, ki ima le nizko frekvenco od 50 period v sekundi, ampak moramo ta tok pretvoriti v posebnih za tak namen konstruiranih aparativih v visokofrekvenčni tok s frekvenco do 1-2 milijona period v sekundi. V nemških aparativih, ki se pri nas večinoma uporablja, se vrši to pretvarjanje z jakirčem, dočim se n. pr. Francuzi in Ameriški poslužujejo elektronskih cevi.

Visokofrekvenčni tok, producirani v teh aparativih, pa nam ne služi samo kot pripomoček, oziroma nadomestilo kirurškega noža, ampak se da tudi sam na sebi izrabiti kot zdravilno sredstvo, in sicer njegov toploški učinek. Vsak električni tok pravljiva toplost, aka je upor podvodnika dovolj velik in ako ga dovajamo v zadostni količini. Tega dejstva se poslužuje diathermia (pregrevanje).

(Dalej pričakan)

Hrepenenje po hrepenenju

Stara dama je pripovedovala o svoji mladosti. Ne morda rahločutno, kakor so zgodbe o izgubljenem raju, temveč cudovito jasno in razumljivo. V duhu vidimo starinski grad in zoreč polja okoli njega, z njo čutimo poezijo bojne planjave in gledamo cvetotoča dekleta ter razorane ceste, ki ob dežju ni videti in blata.

Z enim pogledom zajame starke vse to iz preteklosti in položi pred nas, češ, vidite, tako je bilo. Nato pa pravi zamisljeno: "Muslim, da je bilo najlepše, kar smo imeli, vendar hrepenenje. Moji vnuki doživljajo danes mnogo več; sedaj živijo bolj svobodno, bolj razigrano in bolj bujno. Kar si želijo, lepo potovanje, gledališče, ribolov, rokomet, izvoljenko ali prijatelja, vse imajo prav kmalu. Kako smo morali nekoč čakati in koliko hrepenenje je bilo v nas! Vsa naša mladostna leta je spremil val hrepenenja. Vse dotlej, dokler me niso vzel v mesto, mi podarili začeljeno knjigo, me povedli prvič v opero in me zopet pokazali, strieu, ki je dobrodošeno pristavljal. Ljubka pa si dekle! in mi vse drugače staniči roko kot drugi ljudje. Po mesecu je trajalo, preden smo se zopet sredili. In še daljši so bili predsedki med tajnimi sestanki v zimskih mesecih, ki smo jih podobelska dekleta amela preživeti v mestu. Takrat smo si včasih segli v roko za vse leto. In vendar tudi te sladke morda že davno odrekle.

Na te velike energije so menda mislili oni možje, ki hočejo imeti v bodoči ženi več ko pa namenijo tovaršičo v življenju. Ti možje jo hočejo pridobiti s hrepenenjem in se je nočejo polasti brez njega. Ljubka in pogumna družabnica naj bo zopet idealen pojavi! Ne kot Noma, ne kot madame Bovary, ki naj si na deželi gremi življenje! Nespatmetno bi bilo, če bi hotel kazali življenje drugačno; toda morda vendar nima v mislih in na hrepeni po oni ženski, ki se nadzruje za teniške rekorde in turnirje ženskega društva. Voditelji gibanja so mnogi, da pride dan, ko vas produkcija in distribucija v našem gospodarskem življenju se bo vrnila na zadružni podlagi in končno vsakdo bo član velike narodne družbe (države) in mednarodne družbe (zvezstva).

Hrepenenje je velika sila. Od kar se po svetu merijo le vnanje sile, so notranje sile izgubile svojo vrednost. Z njimi je podcenjeno tudi hrepenenje, ki prenika gore, odstranjuje ozive in ustvarja neporušljive vezi od ljudi do ljudi, ali tudi stvari. Morda bo prišel dan, ko se bodo lahko merile tudi notranje sile; morda bodo šele tedaj dobiti oni pomen, ki ga imajo dodači samo vnanje. Že zdaj pa se te velike sile notranjega hrepenenja sem in tja kažejo na svetih likih, ki jih verniki obožujejo, dokler jim ne vračajo čudodelnih dobrin, za katerimi hrepene.

Helena T.-K.

Konzumne zadruge

Nikdar še na svetu ni bilo ljudstvo vseposvod tako interesirano za gospodarska vprašanja kot danes. Države se zavedajo, da njihovo blagostanje in usoda sta odvisna od sil in okoljčin, ki bi bile pred petdesetimi leti vzbujale le malo zanimanja med širšim občinstvom. Zagovarjajo se novi socialni in gospodarski problemi in širok sveta ljudje kažejo poti, ki naj nas vodijo izven splošne depresije.

Konsumno zadružarstvo kot nepolitično gospodarski sistem varuje mnogo koristi, ki jih ni mogoče spregledati, naj lesemo to ali ono pot iz sedanjega sistema, ki je izpostavljen ogromnim kritikam. Kaj je zadružarstvo pokazalo v mnogih letih svojeva obstoja skoraj v vsaki deželi na svetu?

Dr. Warbasse, ki je že mnogo let predsednik Zadružne lige v Združenih državah, pravi: "Zadružna (cooperative society) je pravljivo udruženje, v katerem se ljudje organizirajo na demokratični podlagi, da se preiskrbojujo v potrebnih namenih, v katerem vzajemne akcije in v katerem svrha ni profit, marveč vzajemna pomoč. V zadružnem gibanju je končni cilj ustvaritev socialnega ustroja, ki naj nadomesti industrijo, ki dela za profit, in današnjo politično državo."

Začetek zadružarstvo moremo najti v gibanju male skupine tkalcev na Angleškem, ki se je nazivala Rochedale Society. L. 1844 je ta skupina ustanovila prvo uspešno zadružo z 28 člani in v glavnico \$140, nahrano potom prispevkov. Svrha je bila, preskrbavati člane z gospodinjskimi potrebičnimi. Že 20 let kasneje je bila ideja tako močna, da je bližnja zadružna v Manchestru imela članstvo enega milijona ljudi in 330 milijonov kapitala.

Zadružna družava, ki jih najdemo dandanes po vseh krajih sveta, služijo vsem mogodin avram. Najbolj tipične zadruge so seveda one, ki vzdržujejo zadružne prodajalnice domačih potrebičnin, ali v zadnjem času se je pojavilo tudi zadružno bankarstvo, zavarovanje in stavno-zadrugarstvo, ne da omenimo razne vrste trgovin na debelo in drobno, ki so postale zadružna podjetja.

V prvih letih gibanja so se zadružne ustanavljale takoreč inatinktivno, da služijo kaki najni potrebi ljudstva. Skupine potjedelcev ali meščanov so se zavadele, da, ako se zadržijo, upravljajo prekrbovati se s potrebičnimi bolj po eni, kot ako ostanijo odjemalcem podjetju, ki raznito mastne profite. Ta ideja, vzemljena dela v korist splošnosti in posameznikov se je izkazala uspešno in končno je izkušnja dovedla do gotovih načel, ki tvorijo sedaj podlagi vseh zadružnih organizacij.

V kratkem načelu zadružništva so sledila: vsakdo more biti član, ne glede na spol, piem, vero, rojstvo ali politično pridržanje. Vsak član ima le po en glas v društvu in ta svoj glas more uveljavljati le potom, ko se udeleži na seji. Glasovanje na podlagi vseh zadružnih organizacij.

Koliko Indijancev je bilo v sedanjem ozemiju Združenih držav za časa odkritja Amerike, je težko reci. Imamo razne cene in nekateri sodijo, da jih je bilo okoli 800.000. L. 1789 pa smo imeli le 80.850 Indijancev. Krutosti bele civilizacije so grozile s popolnim unikanjem tega urojenega piemena. L. 1824 pa je začelo novo naziranje in drugo stališče napravilo Indijancem. Mesto sovražnikov so postal valovanci naroda. Onega leta je bil ustanovljen indijski urad zvezne vlade.

Nova politika je streljela za "civiliziranjem" Indijancev, dokler so bili odstranjeni v razne oddaljene pokrajine, zvane rezervacije, ki so jim bile odkazane v bivanje. Razne pametne in nespametne mere so bile poskušane, ali vsi poskušati, da se Indijanci prilagodijo našemu načinu življenja, so se v splošnem izjavili.

Sistem Združenih držav imamo sedaj kakih 300.000 Indijancev, ki so večinoma nastanjeni v 200 rezervacijah, nahajajočih se v 25 državah. Skupna površina teh rezervacij odgovarja velikosti države New York in novoangleških držav. Imamo 198 indijskih piemov, ki govorijo 58 jezikov. Splošno menjenje, da Indijanci izumirajo, ne odgovarja resniči. Narobe, indijsko prebivalstvo narašča v razmerju do 2000 na leto.

Kakor pri začetnih poskusih "amerikanizacije" priseljencev, so hoteli prisiliti Indijance, da se prilagodijo nekaki ameriški civilizaciji, ne da bi se jemale v poštev njegove naravne sposobnosti in njegove tradicije. Ker je Indijanec narave sin, mislilo se je, da poljedelstvo je zanj najbolj primeren poklic. Dali so mu zemljo in mislilo se je, da postane farmar kot beločec. Se le kasneje smo se zavedli, da tisočletno piemensko življenje ni v Indijancih ustvarilo ideje privatnega posestva Evropejca. Indijanci je komunist po naravi, kajti oni dajejo onmu članom plemena, ki so v potrebi, in odjemajo onim, ki imajo zadost. Tudi indijske žole so v marsičem zagrešile svojo naloge.

Dandanes se pojavlja bolj realistično naziranje glede Indijancev. Naslovo se je, da Indijanci bolj kot napram poljedelstvu imajo napram mehaničnim stvarem. Njemu umetniški nagon se splošno pripoznavata. V soščevi dijakov in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

Dr. Warbasse, ki je že mnogo let predsednik Zadružne lige v Združenih državah, pravi: "Zadružna (cooperative society) je pravljivo udruženje, v katerem se ljudje organizirajo na demokratični podlagi, da se preiskrbojujo v potrebnih namenih, v katerem vzajemne akcije in v katerem svrha ni profit, marveč vzajemna pomoč. V zadružnem gibanju je končni cilj ustvaritev socialnega ustroja, ki naj nadomesti industrijo, ki dela za profit, in današnjo politično državo."

Začetek zadružarstvo moremo najti v gibanju male skupine tkalcev na Angleškem, ki se je nazivala Rochedale Society. L. 1844 je ta skupina ustanovila prvo uspešno zadružo z 28 člani in v glavnico \$140, nahrano potom prispevkov. Svrha je bila, preskrbavati člane z gospodinjskimi potrebičnimi. Že 20 let kasneje je bila ideja tako močna, da je bližnja zadružna v Manchestru imela članstvo enega milijona ljudi in 330 milijonov kapitala.

Urojeni Amerikanci

Amerika je dežela priseljenec in njegovih potomcev. Dandanes imamo v Združenih državah 14 milijonov tujerodcev in ti skupaj s svojimi otroki tvorijo tretjino prebivalstva. Ali tu di "pravi Amerikanci" so le par generacij oddaljeni od priseljenskih. Vendarie imamo skupino v Ameriki, ki nimajo nič opravljati s priseljevanjem, ker imajo nihče ne more reči, da so tuje — in ti so seveda američki Indijanci.

Naši Indijanci so zopet postali predmet vedrega zanimanja v zadnjih letih. Ameriška politika napravil njim je bila izpostavljena ostrim kritikam, in mnogo sprememb na boljše se je uresničilo.

Koliko Indijancev je bilo v sedanjem ozemiju Združenih držav za časa odkritja Amerike, je težko reci. Imamo razne cene in nekateri sodijo, da jih je bilo okoli 800.000. L. 1789 pa smo imeli le 80.850 Indijancev. Krutosti bele civilizacije so grozile s popolnim unikanjem tega urojenega piemena. L. 1824 pa je začelo novo naziranje in drugo stališče napravilo Indijancem. Mesto sovražnikov so postal valovanci naroda. Onega leta je bil ustanovljen indijski urad zvezne vlade.

Nova politika je streljela za "civiliziranjem" Indijancev, dokler so bili odstranjeni v razne oddaljene pokrajine, zvane rezervacije, ki so jim bile odkazane v bivanje. Razne pametne in nespametne mere so bile poskušane, ali vsi poskušati, da se Indijanci prilagodijo našemu načinu življenja, so se v splošnem izjavili.

Sistem Združenih držav imamo sedaj kakih 300.000 Indijancev, ki so večinoma nastanjeni v 200 rezervacijah, nahajajočih se v 25 državah. Skupna površina teh rezervacij odgovarja velikosti države New York in novoangleških držav. Imamo 198 indijskih piemov, ki govorijo 58 jezikov. Splošno menjenje, da Indijanci izumirajo, ne odgovarja resniči. Narobe, indijsko prebivalstvo narašča v razmerju do 2000 na leto.

Kakor pri začetnih poskusih "amerikanizacije" priseljencev, so hoteli prisiliti Indijance, da se prilagodijo nekaki ameriški civilizaciji, ne da bi se jemale v poštev njegove naravne sposobnosti in njegove tradicije. Ker je Indijanec narave sin, mislilo se je, da poljedelstvo je zanj najbolj primeren poklic. Dali so mu zemljo in mislilo se je, da postane farmar kot beločec. Se le kasneje smo se zavedli, da tisočletno piemensko življenje ni v Indijancih ustvarilo ideje privatnega posestva Evropejca. Indijanci je komunist po naravi, kajti oni dajejo onmu članom plemena, ki so v potrebi, in odjemajo onim, ki imajo zadost. Tudi indijske žole so v marsičem zagrešile svojo naloge.

Dandanes se pojavlja bolj realistično naziranje glede Indijancev. Naslovo se je, da Indijanci bolj kot napram poljedelstvu imajo napram mehaničnim stvarem. Njemu umetniški nagon se splošno pripoznavata. V soščevi dijakov in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesorjev. Predsednik odbora je Norman Thomas.

— Dijaki zahtevajo osvoboditev Mooneyja

New York. — Dijaški Tom Mooneyev odbor iz New Yorka je poslal kalifornijskemu guvernerju peticijo za takojšnjo osvobodenje Mooneyja in Billingaa. Peticijo je podpisalo nad štiri deset dijačev in profesor

Upton Sinclair:

Sto procentov

Za Prosveto prevel Buri

Copyright by Upton Sinclair.

29

Petra so v Andrewsovi pisarni poučili, kako se mora zadržati kot priča. V dveh ali treh dneh bi že prišel na vrsto. Peter pa ni nameval nastopiti kot razbremenilna priča, to je rekel samo tako, da si je pridobil zaupanje pisarniškega osobja. Sedaj pa ni vedel, kako se naj reši iz zagate. Ravnou pri košilu se je domislil pravega. Razvino pri košilu se mu je zaletelo, poskočil je s stola in hitel na prost. Bila je sijajna misel. Do sedaj je McGivney izdeloval vse načrte, sedaj pa bo Peter ukazoval. Zakaj bi moral vedno ubogati tuja povelja, ako ima svoj zdrav razum. Svoj načrt je razložil McGivneyju. Sprejel ga je s takim navdušenjem, da je Peter takoj zahteval zvišanje svoje plače, ker je tudi prejel.

Načrt je imel dve dobri strani. Z njim si je Peter ohranil pri socialistih svoj dober glas in hkrati uničil McCormicka, enega izmed najnevarnejših socialistov in sodelavcev branilnega komiteja — in najhujšega Petrovega nasprotnika. McGivney je izrabil svoje tajne zvezne v "Times" je objavila poročilo, v katerem se je omenjalo, da trdi neka razbremenilna priča, da so jo v zapori mučili in so jo na ta način hoteli prisilili k napačni izjavni v škodo Gooberja. Državno pravdinstvo pa je poizvedelo njegovo prejšnje življenje ter dozgalo, da je pred kratkim zapeljal neko deklino, vsed česar je napravila samomor.

Izvod "Timesa" je Peter prinesel v pisarno avokata Andrewsja in izjavil, da sedaj ne more nastopiti kot priča. "To je gnušna laž," je trdil. "In človek, ki to raznaša, je McCormick."

Ubogi Andrews je vse poizkusil. Nameraval je urediti zadevo in prigovarjal Peteru: "Če je vse zlagono, saj lahko dokaže svojo nedolžnost. Sadie bo podpirala vašo izjavo."

"Pa rayno Sadie me je prva osumila," je rekel Peter.

"Da," ga je zavrnil Andrews. "Pred kratkim pa mi je povedala, da o tem ni več popoloma prepričana."

"To mi zelo malo koristi," ga je kratko zavrnil Peter. "Vprašali me bodo, ako me je kdo obdolžil tega dejanja in jaz bom moral imenovati McCormicka. Mislim, da tega na zatožni kopij ne bo tajil?"

Peter je divjal in se jezil na McCormicka. Lep radikal! Trdi, da je popolnoma vdan stranki, pa nima pametnejšega posla kot trošiti okoli gnušna obrekovanja — napram srodrugu! Že šest mesecev se Peter trudi za stvar, tripi pomanjkanje in sedaj ga pred vsem svetom razgalijo kot lopova.

"Ne," je rekel Peter. "Končal sem s to zadovoljstvom. McCormicka poslalte kot razbremenilno pričo. On naj reši Gooberju življenje. Jaz sem kot priča brez veljave." Ni hotel poslušati advokatovih prošenj, zbežal je iz pisarne in hitel v branilni komitej, kjer je ponovil svojo komedijo.

30

Tako se je Peter rešil Gooberjevega procesa, kar ga je zelo veselilo. Naveličal se je vednega razburjanja in želel si je miru in zavade. Imel je polne žepe denarja, v banki pa naložen precejšen konta. Prvič v svojem življenju samotarskem življenju se mu je dobro gojilo.

Marsikaj si je privočil. Ubogal je McGivneyev nasvet in si izbral drugo dekle. Bila je svetska, prijazna idila. Da se jo prav razu-

(Dalej prihodnjite.)

Mihail Zoščenko:
Humoristično-satirične
zgodbe

Iz ručice za Prosveto prevedel
Ivan Vuk

I. STROJI NA POHODU

1.

Hudomušnec

"Halo . . . ali je tam sodrug Zoščenko?" je vprašal prijeten, mehek glas.

"Da, tukaj je Zoščenko."

"Poslušajte, mi preizkušamo slušalke. Prosim, bodite tako prijazni in nam precitajte nekaj vrst iz vaših povesti."

Imel sem nujno delo, ki ni trpel odlašanja. Nisem hotel, da se me zadržati. Ali sem tudi sušretljiv človek. Preizkušanje slušalk? Nenavaden respekt izmam pred vsako novo iznajdbo. Cital sem torej nekaj vrat.

"Izborno," je rekel prijeten, "Hvala. Izborna akustika. In sedaj prosim, poslušajte, kaj vam bom povedali. Bodite tako dobri in se postavite v najoddaljenejši kot vase sobe. In pazljivo poslušajte."

Položil sem slušalko na mizo in se odstranil kaknih deset krov.

Dve minuti sem stal kakor butec. Nato sem šel k telefonu.

"No, kaj?"

"Nič nisem slišal."

"Potem se prosim, oddaljite

le pet korakov. Počenite tako, da bo vaše uho v enaki legi s slušalkami."

"No kaj?"

"Castna beseda, nič ne slišim," sem odgovoril ves jezen.

"Torej," je rekel snejoč se govornik, "če je tako, odložite slušalke in idite spati."

Smejal se je v telefon. Veselo, prireno, da bi se skoraj zadašil.

Da, bil sem razajaran. Malo da nisem pretrgal žice. Pomislite — deset minut me je nekak falot od nekod vekzel za nos in se norčeval. Prisilil me je celo, da sem počenil.

Nato sem se pa pomiril. Zamejal sem se celo. Kaj je bilo?

Vse v najlepšem redu. Napisati se da kratka humoreska o tej aktualni temi — "fatotje pri telefonu."

In tako sem iz tega neznanega dogodka zaslužil poštenih dvajset rubljev.

Nič ni tako slabega, da bi ne imelo svoje dobre.

2. PARLOPHON

Oh, kako spremno ljudstvo so Amerikanci! Koliko imenitnih iznajdb, koliko pravljčnih iznajdb! Varstveno brivsko rezilo "Gilette", vrtenje zemlje okrog svoje lastne osi — vse to so iznajdbe in kombinacije Amerikancev, deloma sicer tudi Angležev.

Položil sem slušalko na mizo in se odstranil kaknih deset krov.

Dve minuti sem stal kakor butec. Nato sem šel k telefonu.

"No, kaj?"

"Nič nisem slišal."

"Potem se prosim, oddaljite

da bi dolgo premišljeval, se je zadri v odprtij lijak:

"Kaj, ti likirana opica!" — Tako je bil pokrov snet, valjar vzet iz stroja in nameščen tja, kamor spada. In? Točno in razločno so slišali vsi zgoraj navedene besede. Sedaj so se zacudenji poslušalec drug za drugim gnetil k lijaku in po vrsti drug za drugim govoril vanj stavki ali celo gesto. Poslušen stroj je sprejemal vse brez obstavljanja.

Zopet je stopil Vasili Tikin k lijaku — tist, ki prejema plačo po šesti kategoriji, za čezurna dela pa posebej — in je predlagal, naj vendar nekdo stroj kreplko zmerja.

Vsespolno ugledni Konstantin Ivančič je sprva sicer zelo energično prepovedal, da bi kdo v lijaku zmerjal in je celo udaril z nogo ob tia. Po daljšem obstavljanju pa ga je originalnost tiste zmerila osvojila. Dal je iz sojenje hiše poklicati nekega prejšnjega matrosa, znanega pretepača in zmerjača.

Matros se ni dal dolgo prosliti. Tako je bil na mestu.

"Kam naj zmerjam?" je vprašal. "V katero odprtino?"

Pokazali so mu kajpada. Komaj je matros začel, komaj je končal, kar se je zagrabil vsespolno ugledni Konstantin Ivančič za glavo in rekel:

"No, ta se je temeljito izpraznil. Celo Amerikanci se bodo zmerili!"

Resnično: aparat je z vsemi podrobnostmi in natanko vse registriral.

In več se ni moglo nobenega zadržati. Vsi so se drenjali k lijaku in zmerjali, kar je kdo mogel in znal in to v vseh različnih narodijih. Po vsem tem smo poskušali z vsem mogočim posnemanjem. Ploskalo se je, plesalo Goppak, z jezikom mlašakalo — stroj je funkcioniral nemoteno.

Tako smo bili vse prepričani, kako velika in genialna je iznajdba.

Dva meseca sta skupno živila. Za Petra sta bila polna čudežnih doživljajev, ker gospa James je bila tako imenovana "dama". Imela je bogate sorodnike in je vedno živila v izobliku prav do dne, ko jo je zapustil njen mož, tako mu je pripovedovala. Petra je vadila svetih umetnosti, katere se ne nauči v ubožnicih, kakor tudi ne pri prodajalcu patentiranih zdravil. Nežno, da ni ranila njegovega rahločutja, mu je dopovedovala, kako se drži nož in vilič ter kakih samovenznic se naj poslužuje. Pričula ga je, da se je počutil kot njen edini milijenc. Za vsak poljub je bil je hvaležen. Razumljivo, da teh dobrot ni prejemal zastonj. Že preje mu je bilo znano, da ne obstaja nikaka "prosta ljubezen". Placeval je in ne samo rednih izdatkov medenih tednov, temveč kupoval tudi dragocena darila. Dama je bila nadvejna in nežna, posebno kadar ji je kaj podaril. Peter je živel kakor v sanjah. Denar mu je kopnel, ne da se ga bi dotaknil.

Med tem so se dogodile važne stvari, za katere se Peter in njegova vdova nista zanimala. Jim Goober je bil obsojen na smrt, njegov prijatelj Biddle pa v dosmrtno ječo. Amerika je stopila v svetovno vojno in patriotsko navdušenje se je razpasio po vsej pokrajini kakor perijski požar.

(Dalej prihodnjite.)

Načrtni začetnik

zadržal

<p